filios sæpe jam olim venit, neque unquam usque ad sæculi consummationem venire desinet. Interim in altero illo ævo, majori copia et ubertate in suos sese effundet. Per septem porro spiritus, septem angelos, quibus Ecclesiarum cura et gubernatio demandata est, accipere licet. Hi enim, tanquam disparis potestatis cum supremo illo numine, omniumque regina Triade, non connumerantur; sed tanquam primarii illius servi et administri, una cum ipsa interdum nominantur. Cujus rei illustre exemplum subministrat nobis divus Paulus. Ait enim : *Testor coram Deo, et Christo Jesu, et electis angelis* [1]. Sed fortasse possunt hæc alio etiam modo et sensu non omnino incommode exponi ; nempe ut per eum *qui est, et qui erat, et qui ven-*

A θμουμένους τῇ θεαρχικωτάτῃ καὶ βασιλίδι Τριάδι, ἀλλ' ὡς δούλους αὐτῇ συμμνημονευομένους · ὡς καὶ ὁ θεῖος εἶπεν Ἀπόστολος · *Διαμαρτύρομαί σοι ἐνώπιον* [τοῦ] *Θεοῦ καὶ τῶν ἐκλεκτῶν ἀγγέλων.* Ἴσως δὲ καὶ ἑτέρως τοῦτο νοηθήσεται · διὰ μὲν τοῦ, *ὁ ὤν*, καὶ, *ὁ ἦν*, [καὶ, *ὁ ἐρχόμενος*, τοῦ Πατρὸς σημαινομένου, τοῦ περιέχοντος ἐν ἑαυτῷ πάντων τῶν ὄντων τήν τε ἀρχὴν, τά τε μέσα, καὶ τὰ τελευταῖα · διὰ δὲ *τῶν ἑπτὰ πνευμάτων*, τῶν ἐνεργειῶν τοῦ ζωοποιοῦ Πνεύματος · διὰ δὲ τοῦ ἑπομένου, Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ, τοῦ δι' ἡμᾶς ἀνθρώπου γενομένου · πολλαχοῦ γὰρ ἀδιαφόρως ἑκάστη θεῖκὴ ὑπόστασις τῷ Ἀποστόλῳ προτάττεται καὶ ὑποτάττεται. Διὸ κἀνταῦθά φησι · *Καὶ ἀπὸ Ἰησοῦ Χριστοῦ*, καὶ τὰ ἑξῆς.

Capitolo 1

CAPUT II.

Ut Dominum in medio septem candelabrorum podere (hoc est, talari veste) indutum conspexerit.

I, 10, 11. *Fui in spiritu in Dominica die, et audivi post me vocem magnam, tanquam tubæ, dicentis : Ego sum α et ω, primus et novissimus. Quod vides scribe in libro, et mitte septem Ecclesiis quæ sunt in Asia, Epheso, et Smyrnæ, et Pergamo, et Thyatiræ, et Sardibus, et Philadelphiæ, et Laodiceæ.*

Divino Spiritu afflatus, auremque nactus spiritalem die Dominico, qui propter Christi resurrectionem præ cæteris celebris habetur, audivi vocem, inquit, ob soni magnitudinem et claritatem, B tubæ non absimilem (*In omnem* enim *terram sonitus illius percrebuit*), quæ per α et ω Deum initii finisque exsortem significabat ; necnon quæ deinceps visurus essem, ad septem Ecclesias ut transmitterem jubebat. Cæterum numerus hic septenarius, qui in Sabbatismum desinit, requiem, quam in futuro sæculo exspectamus, innuit. Ad quam rem designandam magnus Irenæus septem quoque cœlos totidemque angelos cæteris excellentiores initio a Deo conditos scriptum reliquit.

A

ΚΕΦΑΛ. Β'.

Ὀπτασία ἐν ᾗ τὸν Κύριον ἐθεάσατο ἐν μέσῳ ἑπτὰ λυχνιῶν χρυσῶν ἐνδεδυμένον ποδήρη.

Ἐγενόμην ἐν πνεύματι ἐν τῇ Κυριακῇ ἡμέρᾳ · καὶ ἤκουσα φωνῆς μεγάλης ὀπίσω μου, ὡς σάλπιγγος, λεγούσης · Ἐγώ εἰμι τὸ α καὶ τὸ ω, ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος · καὶ ἃ βλέπεις, γράψον εἰς βιβλίον · καὶ πέμψον ταῖς ἑπτὰ Ἐκκλησίαις, εἰς Ἔφεσον, εἰς Σμύρνην, εἰς Πέργαμον, εἰς Θυάτειρα, εἰς Σάρδεις, εἰς Φιλαδέλφειαν, καὶ εἰς Λαοδίκειαν.

Πνεύματι [ἁγίῳ] γενόμενος κάτοχος, καὶ πνευματικὸν οὖς κτησάμενος, ἐν τῇ Κυριακῇ ἡμέρᾳ, κἂν τούτῳ τιμηθείσῃ διὰ τὴν ἀνάστασιν, φωνῆς ἠκουσε σάλπιγγι ἐοικυίας, διὰ τὸ μεγαλόφωνον (*Εἰς πᾶσαν γὰρ τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν*), δηλούσης τὸ τοῦ Θεοῦ ἄναρχόν τε καὶ ἀτελεύτητον, τὸ διὰ τοῦ α καὶ τοῦ ω δηλούμενον · ἐξ ἧς ἐντέταλται τὰ ὁραθέντα ταῖς ἑπτὰ Ἐκκλησίαις διαπέμψασθαι, διὰ τὸν προλεχθέντα ἑβδοματικὸν ἀριθμὸν τὸν εἰς τὸν σαββατισμὸν καταντῶντα τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Διὸ καὶ ἑπτὰ οὐρανοὺς καὶ ἑπτὰ ἀγγέλους τῶν λοιπῶν προὔχοντας θεόθεν δεδημιουργῆσθαι ὁ μέγας Εἰρηναῖος γεγράφηκεν.

Capitolo 2

CAPUT. III.

Ad Ephesinæ Ecclesiæ angelum destinata.

II, 1. *Et angelo Ephesi Ecclesiæ scribe : Hæc dicit qui tenet septem stellas in dextera sua ; qui ambulat in medio septem candelabrorum aureorum.*

Per angelum Ecclesiam perinde fere affatur, atque si quis per pædagogum verba ad illum faciat qui litteris primum imbuitur. Solent namque præceptores, quæ discipulorum sunt, in se nonnunquam transferre, sive ea errata fuerint, sive præclara quoque facinora. Nituntur enim hi discipulos quoad ejus fieri potest, similes sibi reddere. Probabile fit autem per *septem stellas septemve angelos*, quos Irenæus et Epiphanius intelligentium cœlorum nomine alicubi exprimunt, totius universi gubernationem, quæ in dextera Christi, sicut omnes quoque terræ fines, sita est, hoc loco significari. Siquidem is est qui juxta promissionem suam in medio Ecclesiarum ambulat, mundumque per sanctos angelos administrat.

ΚΕΦΑΛ. Γ'.

Τὰ γεγραμμένα πρὸς τὸν τῆς Ἐφεσίων Ἐκκλησίας ἄγγελον.

Τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Ἐφέσῳ Ἐκκλησίας γράψον· Τάδε λέγει ὁ κρατῶν τοὺς ἑπτὰ ἀστέρας ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ ὁ περιπατῶν ἐν μέσῳ τῶν ἑπτὰ λυχνιῶν τῶν χρυσῶν.

Διὰ τοῦ ἀγγέλου τῇ Ἐκκλησίᾳ διαλέγεται, ὥσπερ ἄντι; διὰ παιδαγωγοῦ τῷ παιδαγωγουμένῳ. Οἰκειοῦσθαι γὰρ ὁ διδάσκαλος τὰ τοῦ μαθητοῦ πέφυκεν, εἴτε ἐγκλήματα, εἴτε κατορθώματα, ἅτε σπεύδων ἐξομοιοῦν ἑαυτῷ τὸν διδασκόμενον. Εἰκὸς δὲ διὰ τῶν ἑπτὰ ἀστέρων, ἤγουν [τῶν] ἀγγέλων, τῶν ἐν τοῖς εἰρημένοις Εἰρηναίῳ καὶ Ἐπιφανίῳ τοῖς μακαρίοις, ἑπτὰ οὐρανοῖς, λογικῶν τάξεων δηλοῦσθαι τὴν διακόσμησιν, ἐν τῇ δεξιᾷ τοῦ Χριστοῦ κειμένην· ἐν ᾗ καὶ τὰ τῆς γῆς πέρατα· τοῦ καὶ ἐν μέσῳ τῶν Ἐκκλησιῶν περιπατοῦντος, κατὰ τὴν οἰκείαν ὑπόσχεσιν.

Capitolo 3

triarchæ, duodecim tribuum principes et quasi capita. In Novo autem, duodecim apostoli; quos propter excellentem virtutem et sapientiam, Christus Dominus duodecim tribuum Israel judices olim futuros docuit. *Candidæ* autem *stolæ*, symbolum sunt integræ puræque vitæ : tum perpetuæ quoque festivitatis solidæque lætitiæ, qua beati potientur. *Coronæ* tandem *aureæ*, victoriæ adversus malignos dæmones, non absque magna animi fortitudine obtentæ, sunt notæ.

IV, 5. *Et de throno procedebant fulgura, et voces, et tonitrua.*

Et hinc quoque planum fit, quam terribilem ac formidabilem Deus iis exhibere sese soleat, qui illius patientia et mansuetudine abutuntur. Nam hominibus salute dignis *tonitrua* isthæc et *fulgura* lucem verius et voluptatem quam terrorem afferent. Alterum namque ex his, mentis illorum oculos lumine perfundet; alterum vero, spiritales eorumdem aures perficiet, et quadam suavitate afficiet.

IV, 5, 6. *Et septem lampades ardentes ante thronum ; quæ sunt septem spiritus Dei : et in conspectu sedis tanquam mare vitreum simile crystallo.*

Per *septem* hos *spiritus*, aut septem angelos cæteris præstantiores cum Irenæo accipere oportet : aut septem vivifici illius Spiritus charismata. Quorum mentionem facit Isaias propheta. Utraque expositio ratione et auctoritate nititur. Cæterum per *mare vitreum* immensa illa sanctarum Virtutum multitudo, rerumque cœlestium ab omni labe immuni-

καὶ εὐφροσύνης σύμβολά [εἰσιν·] οἱ δὲ *στέφανοι*, τῆς νίκης ἣν πρὸς τοὺς πονηροὺς δαίμονας κατώρθωσαν ἀνδρισάμενοι.

Καὶ ἐκ τοῦ θρόνου ἐκπορεύονται ἀστραπαὶ καὶ φωναὶ καὶ βρονταί.

Κἀντεῦθεν τὸ φοβερὸν καὶ καταπληκτικὸν τοῦ Θεοῦ κατὰ τῶν ἀναξίων τῆς αὐτοῦ μακροθυμίας δείκνυται. Τοῖς μέντοι σωτηρίας ἀξίοις τούτων ἑκάτερα φωτισμὸν ἐντίθησιν· ἡ μὲν τοῖς τῆς διανοίας ὄμμασιν, ἡ δὲ τοῖς πνευματικοῖς ὠσὶν ἐμπίπτουσα.

Καὶ ἑπτὰ λαμπάδες πυρὸς καιόμεναι ἐνώπιον τοῦ θρόνου· αἵ εἰσι τὰ ἑπτὰ πνεύματα τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἐνώπιον τοῦ θρόνου, θάλασσα ὑαλίνη, ὁμοία κρυστάλλῳ.

Τὰ δὲ *ἑπτὰ πνεύματα* τοῦ Θεοῦ, εἴτε, ὡς φησιν Εἰρηναῖος, ἑπτὰ ἀγγέλους τῶν λοιπῶν ὑπερέχοντας δεῖ νοεῖν, εἴτε τὰς ἐνεργείας τοῦ ζωοποιοῦ Πνεύματος, ὧν Ἡσαΐας μέμνηται. Οὐδ' ἕτερον οἶμαι ἀπίθανον· *ἡ δὲ ὑαλίνη θάλασσα* τὸ πλῆθος τῶν ἁγίων Δυνάμεων καὶ τὸ καθαρὸν καὶ ἀκηλίδωτον, καὶ τὸ τῆς μελλούσης ζωῆς χαρακτηρίζει ἀτάραχον.

Capitolo 10

Orientalium aut novæ Romæ.

Οἱ πέντε, ἔπεσον· ὁ εἷς, ἔστιν· ὁ ἄλλος, οὔπω C *ἦλθεν· καὶ ὅταν ἔλθῃ, ὀλίγον αὐτὸν δεῖ μεῖναι.*

XVII, 9, 10. *Et reges septem sunt: quinque ceciderunt, et unus est, alius nondum venit: et cum venerit, oportet illum breve tempus manere.*

[Τοὺς δὲ ἀπὸ τῶν ἑπτὰ βασιλέων πεσόντας πέντε βασιλεῖς,] ὁ μακάριος Ἱππόλυτος αἰῶνας τούτους ἐξέλαβεν· ὧν τοὺς μὲν πέντε παρῳχηκέναι, τὸν δὲ ἕκτον ἑστάναι· ὃν ᾧ παῦτα ἑώρακεν ὁ Ἀπόστολος· τὸν δὲ Ἰόλαον, τὸν μετὰ τοὺς ς' λέγει, ἀφίκεσθαι μὲν ἐληλυθέναι· ἐρχόμενον δέ, ὀλίγον δεῖ μεῖναι. Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως [ἐκεῖνος·] εἰ δὲ, ὡς φησιν ὁ [μακάριος] Εἰρηναῖος, ὥσπερ ἑπτὰ ἡμέραι δεδημιούργηνται, οὕτω καὶ ἑπτὰ οὐρανοὶ, καὶ ἑπτὰ ἄγγελοι τῶν λοιπῶν προὔχοντες, καὶ ἡμῶν λεγόντων εὐπαράδεκτον τοῖς ἐκούσιοι φαίνεται τὸ καὶ ἑπτὰ βασιλείας εἶναι τὰς ἀπ' ἀρχῆς μέχρι [τοῦ] νῦν περιοδήτους· ὧν τὰς μὲν πέντε ἤδη πεπτωκέναι· τὴν δὲ ἕκτην, ἐφ' ἧς D ὡράθη ἡ ἀποκάλυψις, ἑστάναι ταύτην ἐν τῇ παλαιᾷ Ῥώμῃ· τὴν δὲ ἑβδόμην μήπω ἐληλυθέναι, τὴν ἐν τῇ νέᾳ [Ῥώμῃ]· εὖ [δ'] ἂν ἔχοι ὁ τῆς παγκοσμίου Βαβυλῶνος λόγος εἰς τὴν μέχρι τοῦ Ἀντιχρίστου βασιλεύουσαν πόλιν ἐναπαρτιζόμενος, ὀλίγον κρατοῦσαν, ὡς πρὸς τὰς πρότερον· ὧν αἱ μὲν ἦρξαν ὑπὲρ τὰ πεντακόσια ἔτη· αἱ δὲ, ὑπὲρ τὰ χίλια· ἄλλως τε δὲ καὶ πᾶς ἀριθμὸς χρονικὸς ὀλίγος [ἐστὶ] πρὸς τὴν μέλλουσαν τῶν ἁγίων βασιλείαν τὴν ἀτελεύτητον.

Beatus Hippolytus per hosce reges sæcula accepit: e quibus quinque jam præterierunt: sextum, in quo apostolus hæc vidit, adhuc decurrit: 79 septimum autem, ut ille opinatur post elapsa sex annorum millia tandem se prodet: ubi autem sese prodiderit, parum durabit. Et hæc quidem ad eum modum ille. Forsan, ut B. Irenæi sententia, septem conditi sunt dies, et septem cœli, et septem angeli cæteris præstantiores: ita jam inde ab exordio usque ad sæculi finem septem regna cæteris celebriora citra absurditatem statuere licebit: e quibus quinque jam tum concidernut: sextum, cum Apocalypsis cernebatur, adhuc consistebat, et quidem in antiqua Roma: septimum porro per id tempus necdum advenerat; sive per illud insinuaretur novæ Romæ imperium, sive aliud quodcunque regnum. Sed neque absonum quoque fuerit, si orbis universi principatum usque ad Antichristi adventum, unam regnantem civitatem constituamus; postremam autem Antichristi tyrannidem, quæ modico tempore, si priores monarchias spectemus, duratura est; siquidem aliæ ex illis supra quingentos annos imperarunt: aliæ ultra mille. Sed et omnis quoque temporis mensura, si cum futura sanctorum vita, quæ est æterna, comparetur, brevis est.

[47] Isa. xv, 5. [48] Osee vii, 11.

Capitolo 10